

RV. 1, 31, 11) und Vaters des Jajāti (vgl. RV. 10, 63, 1 u. नकुष्य), der Indra's Stelle im Himmel eine Zeit lang einnahm, schliesslich aber herabgestossen und in eine Schlange verwandelt wurde. H. an. 3, 736. MED. sh. 38. वेपो विनष्टो ऽविनयान्नकुषश्चैव पार्थिवः M. 7, 41. MBh. 1, 3150. fgg. 3760. 2, 319. 3, 8777. 12408. 12460. fgg. 4, 1768. 5, 342. fgg. 505. fgg. 7, 6029. 12, 13214. fgg. 13, 2642. fgg. 4746. fgg. HARIV. 1476. 1399. 8813. DAṢ. 2, 41. R. 3, 71, 8. VET. in LA. 15, 9. RĪGĀ-TAR. 4, 520 नकुषाज्ञगर). 648. VP. 406. 413. BHĀG. P. 6, 13, 16. 9, 17, 1. 18, 1. MUIR, Sanskrit Texts I, 67. fgg. Nach R. 1, 70, 41 (72, 30 GORR.) und 2, 110, 33 (119, 30 GORR.) ist dieser selbe Nahusha ein Sohn Ambarisha's und an der zweiten Stelle Vater Nābhāga's, nicht Jajāti's. — 4) N. pr. eines Schlangendämons H. an. MED. MBh. 1, 1554. 5, 3625. HARIV. 230. — 5) N. pr. eines Marut HARIV. 11347. — 6) ein Bein. Kṛṣṇa-Vishṇu's MBh. 12, 1511. 13, 6983. — Vgl. नघुष, नाकुष, नाकुषि.

नकुषाव्य (नकुष + आव्या) n. Tabernaemontana coronaria R. Br. (तगरपुष्प) RĪGĀN. im ÇKDr.

नकुष्य (von नकुस्) adj. subst. menschlich, Mensch (s. नकुस्): आर्दी विश्वा नकुष्याणि ज्ञाता स्वर्षाता वनं ऊर्धा नवत्त RV. 9, 88, 2. सुवानो नकुष्यैभिर्हिन्दुः 91, 2. ययातेर्ये नकुष्यस्य (viell. patron.; vgl. नकुष 3) बर्हिषि देवा आसन्ते ते अग्निं ब्रुवन्तु नः 10, 63, 1.

नैकुम् (von नकु) m. Bez. für Mensch nach NAIGH. 2, 2 und den Comm., aber mit der näheren Bestimmung des Fremden, im Gegens. zum Glied der eigenen Gemeinde (विष्). Am besten entspricht wohl Nachbar (nahe ist wohl auch etym. verwandt mit नकुम्; vgl. नामि), collect. Nachbarschaft. आ यातं नकुषस्पर्षात्तरित्तात्सुवृत्तिभिः RV. 8, 8, 3. स नत्मी नकुषो ऽस्मत्सुजातः पुरो ऽभिन्दर्हन्त्युक्त्यै 10, 99, 7. स निरुध्या नकुषो यक्षो अग्निर्विश्वेयक बलिहृतः सदैभिः 7, 6, 5. अग्निं विश्वे ईकृते मानुषीया अग्निं मनुषो नकुषो वि ज्ञाताः so v. a. die Söhne des eigenen Volks und die Umwohnerschaft 10, 80, 6. त्रिवर्त्रेयं नकुषा 6, 26, 7. सचा सनेम् नकुषः सुवीराः 1, 22, 8. 10. 11. adj. comp.: अहं सप्तका नकुषो नकुष्टः प्राश्नावयं शवसा तूर्वशं यडम् wohl so v. a. näher als der Nachbar 10, 49, 8. — Vgl. नाकुष, शमीनकुषी.

ना adv. = न nicht BHAR. zu AK. 3, 5, 11.

नैक m. 1) Himmel; eig. wohl die Himmelswölbung oder Himmelsdecke; Firmament (= आकाश, त्रिदिव AK. 1, 1, 4. 1. 3, 4, 2. H. 87. an. 2, 10. MED. k. 26; daher auch näher bestimmt als दिवो नाकः, z. B. दिव स्कन्मः समतः पाति नाकम् RV. 4, 13, 5. 9, 73, 4. 83, 10. पिपेक्ष नाकं स्तुभिः 1, 60, 10 (5). उदस्तथा नाकम् 7, 99, 2. नाकस्य पृष्ठे 1, 123, 5. VS. 13, 10. AV. 7, 80, 1. 18, 2, 47. MBh. 13, 4882. सार्वावि RV. 8, 92, 2. नाकस्य विष्टयं स्वर्गो लोक इति यं वदन्ति AV. 11, 1, 7. नाकमारुहद्विद्वस्पृष्टम् RV. 3, 2, 12. नाकं गृणानाः सुकृतस्य लोके तृतीयं पृष्ठे अग्निं रोचने दिवः VS. 13, 50. प्र नाकमृषं ननुदे बुरुत्तम् RV. 7, 86, 1. येन द्यौरुपा पृथिवी च दृक्का येन स्व स्तमितं येन नाकः 10, 121, 5. AV. 13, 1, 7. ÇAT. Br. 8, 5, 2, 4. PAÑĀV. Br. 18, 7, 10. MBh. 1, 6521. नाकं न नीतं यशः BHARTR. 3, 47. आनाकरथवर्त्मन् RAGH. 1, 5. 15, 96. Häufig mit उत्तम VS. 9, 10. 12, 63. AV. 4, 14, 6. 11, 1, 4. mit तृतीय 6, 122, 4. 9, 5, 1. 4. 18, 4, 3; vgl. त्रीनान्का 19, 27, 4 und oben unter त्रीनान्का und त्रिदिव. Die Reihenfolge von unten nach oben: Erde, Luft, Himmel (द्यौः), Himmelsdecke (दिवो नाकः),

Lichtwelt (स्वर्ग्यातिः) findet sich VS. 17, 67. AV. 4, 14, 8. Schon die Brāhmaṇa geben die Ableitung न + चक; न हितत्र गताय कस्मै चनाकम् ÇAT. Br. 8, 4, 24. PAÑĀV. Br. 10, 1, 18. Nir. 2, 14. P. 6, 3, 75. Als adj. leidlos erscheint das Wort neben विशोक KHAND. Up. 2, 10, 5. — 2) angeblich auch so v. a. Sonne NAIGH. 1, 4. Nir. 2, 14. — 3) N. pr. eines Maudgalja ÇAT. Br. 12, 5, 2, 1. 14, 9, 4, 4. TAITT. ÂR. 7, 8, 1 (TAITT. Up. 1, 9, 1). — 4) Bez. eines mystischen Geschosses des Arjuna MBh. 5, 3490. — 5) N. einer Dynastie: नव नाकास्तु भोदयन्ति पुरीं चम्पावतीं नृपाः । मयुरा च पुरीं रम्यां नग्रा भोदयन्ति सप्त वै ॥ VĀJUP. in VP. 479, N. 70.

नाकचर (नाक + चर) adj. am Himmel wandernd: पितरः MBh. 2, 462.

नाकनाथ (नाक + नाथ) m. Himmels Hüter, Bein. Indra's TAIK. 1, 1, 57.

नाकनायक (नाक + नायक) m. Beherrscher des Himmels, Bein. Indra's NAISH. 5, 8. °पुरोहित Indra's Oberpriester, Bein. Brhaspati's GJORIS-TATTVA im ÇKDr.

नाकपाल (नाक + पाल) m. Himmels Hüter, Himmelskönig BHĀG. P. 9, 11, 21.

नाकपृष्ठ (नाक + पृष्ठ) 1) n. Himmelsdecke, der oberste Himmel MBh. 13, 779. 14, 2787. HARIV. 4712. ÇĀK. 98, 9. BHĀG. P. 6, 11, 25. MĀR. P. 18, 57. Vgl. unter नाक 1. — 2) m. (adj. comp.) parox. P. 6, 2, 114, Sch.

नाकपृष्ठ (von नाकपृष्ठ) adj. im obersten Himmel befindlich: लोकानाः R. 3, 9, 26.

नाकलोक (नाक + लोक) m. Himmelswelt MBh. 3, 15472. 8, 4455.

नाकवनिता (नाक + व०) f. ein himmlisches Weib, eine Apsaras WILS.

नाकसद (नाक + सद) 1) adj. auf der Himmelsfeste ruhend, im Himmel wohnend VS. 9, 2. ÇAT. Br. 8, 6, 1, 1. m. Himmelsbewohner, ein Gott: जेता देवरिपूषो च गोप्ता नाकसदा भवान् HARIV. 14481. BHARTR. 1, 4. — 2) N. von neun Ekāha ÇĀK. ÇR. 14, 73, 2. ÂÇV. ÇR. 9, 8. — 3) N. einer Ishṭakā ÇAT. Br. 8, 6, 1, 1. 9, 5, 1, 36. TS. 5, 3, 2, 1. KĀT. ÇR. 17, 7, 18, 12, 1.

नाकापगा (नाक + आपगा) f. der Fluss des Himmels, die himmlische Gaṅgā, in einer Inschr. in Journ. of the Am. Or. S. 6, 502, Çl. 2.

नाकिन् (von नाक) m. (im Besitze des Himmels seiend) ein Gott H. 88. Verz. d. Oxf. H. 190, a, 20. BHĀG. P. 7, 8, 36. ÇATR. 14, 218. Inschr. in Journ. of the Am. Or. S. 6, 203, Çl. 2.

नाकिनाय (नाकिन् + नाथ) m. der Götterherr, Bein. Indra's ÇATR. 2, 7. नैकु UNĀDIS. 1, 19. m. 1) Ameisenhaufen AK. 2, 1, 15. H. 971. an. 2, 10. 11. MED. k. 26. — 2) Berg. — 3) N. pr. eines Muni H. an. MED.

नाकुल (von नकुल) 1) adj. Ichneumonartig (नकुल इव) gaṇa शर्करा-दि zu P. 5, 3, 107. नाकुलान्ध्य = नकुलान्ध्य Suçr. 2, 303, 21. — 2) m. patron. von Nakula (s. नाकुलि) P. 4, 1, 114, Sch. — 3) m. pl. N. pr. eines Volksstammes MBh. 6, 2084. — 4) f. ई N. verschiedener Pflanzen und Wurzeln: a) die Ichneumonpflanze (vgl. गन्धनाकुली, नकुलेष्टा) AK. 2, 4, 2. H. an. 3, 657. MED. I. 100. Suçr. 2, 297, 5. — b) Piper Chaba (चव्य) W. Hunt. H. 3d. MED. RATNAM. 98. — c) = यवतिक्ता. — d) = शेतकण्टकारी RĪGĀN. im ÇKDr. — e) = कुकुटीकन्द H. an. MED. — f) = सर्पगन्धा, सुगन्धा u. s. w. (कन्दविशेष, vulg. नाइ) RĪGĀN. im ÇKDr.

नैकुलक adj. = नकुलो भक्तिरस्य P. 4, 3, 99, Sch.